

SeAMK Kirjasto palvelee myös lukemisesteisiä

8.12.2022

Saavutettavuus on arvo, jonka toteutumiseen on alettu kiinnittää entistä enemmän huomioita myös korkeakouluissa. On tärkeää, että kaikille opiskelijoille tarjotaan yhtäläiset mahdollisuudet opiskeluun ja oppimiseen.

Tänä vuonna korkeakouluilta vaadittavan saavutettavuussuunnitelman tekemisessä käytetään apuna Saavutettavuuskriteeristöä, joka on laadittu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa 11 korkeakoulun OHO!-hankkeessa vuosina 2017–2019. Kriteeristössä huomioidaan myös kirjaston palvelut osana opiskelijan tuen ja ohjauksen kokonaisuutta. Saavutettavuuskriteeristön (OHO!-hanke, i.a., s. 25) mukaan saavuttavuus on hyvällä tasolla, kun

- kirjaston henkilöstö on perehtynyt saavutettavuuteen ja edistää yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumista toiminnassaan
- korkeakoulujen kirjastopalveluissa ja kirjaston ympäristöissä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita (esim. laina-aikojen pidennys, häiriöttömät opiskelutilat)
- opiskelijalla on mahdollisuus saada saavutettavalla tavalla ohjausta kirjaston tiedonhaun järjestelmien käytössä ja alansa kirjallisuuden etsinnässä
- saavutettavuus otetaan huomioon korkeakoulun kirjaston hankinnoissa
- korkeakoulun kirjasto tekee yhteistyötä Celia-kirjaston kanssa
- opiskelijalla on mahdollisuus hyödyntää Celian äänikirjapalveluja

Saavutettavuuskriteeristön (OHO!-hanke, i.a., s. 1) mukaan saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, miten hyvin korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden. ”Saavutettavassa korkeakoulussa jokainen – niin opiskelija kuin henkilökunnan jäsen – voi tuntea yhdenvertaisuutta ja osallisuutta riippumatta henkilökohtaisista

ominaisuuksistaan tai elämäntilanteestaan.”

Lukemisesteet vaikeuttavat kirjaston käyttöä

Kirjaston aineistojen käyttöä vaikeuttavat erilaiset lukemisesteet. Niiden kirjo on moninainen. Lukemisesteen voi aiheuttaa esimerkiksi lukivaikeus, motoriset ongelmat, näkövamma tai neuropsykologiset häiriöt.

Oppimisvaikeudet ovat sangen yleisiä. Lukivaikeus on yleisin oppimista vaikeuttava tekijä. Nuorten ja aikuisten lukivaikeutta testataan Niilo Mäki Instituutin kehittämällä lukiseulalla ja yksilötesteillä.

Parikan (2021) mukaan todetusta oppimisvaikeudesta tai oppimiseen vaikuttavasta sairaudesta tai vammasta kärsii 16.9 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista. Lukivaikeus on todettu 10 prosentilla ammattikorkeakouluopiskelijoista. Tosiasiassa lukivaikeudesta saattaa kärsiä suurempikin määrä opiskelijoita.

Oppimisvaikeudet aiheuttavat usein ongelmia opiskelun lisäksi muillakin elämän alueilla. Rinteen (2021, s. 27) mukaan oppimisvaikeuksia kokeneilla oli yleisemmin ongelmia psyykkisessä hyvinvoinnissa sekä heikompi terveydentila kuin muilla. Myös ongelmat sosiaalisessa kanssakäymisessä olivat yleisempiä kuin muilla. Oppimisvaikeuksia kokevat halusivat enemmän tukea opiskelun ongelmiin kuin muut, mikä vaikuttaa myös kirjaston palveluiden kehittämiseen.

Saavutettavuuskirjasto Celian äänikirjat auttavat lukemisesteisiä

Kirjan kuunteleminen äänikirjana painetun kirjan lukemisen sijaan voi helpottaa opintoja. Celia on verkkokirjapalvelu, joka tuottaa ja välittää äänikirjoja lukemisesteisille henkilöille. Celian toiminta-ajatuksena on saavutettavuus ja tasa-arvo. Celia toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa ja sen toiminnasta säädetään laissa.

Celian valikoimassa on yli 45 000 kirjaa eri aloilta. Celia täydentää kokoelmiaan myös asiakkaiden toiveiden perusteella. Jos korkeakoulussa opiskeleva asiakas tarvitsee kurssikirjaa, jota kokoelmissa ennestään ole, hänellä on mahdollisuus ehdottaa, että Celia ottaa sen tuotantoon. Ennen pyyntöä tarkistetaan, onko kyseinen kirja saatavilla e-kirjana ja onko sitä siinä tapauksessa mahdollista kuunnella esimerkiksi ruudunlukuohjelmilla. Ellei ole, Celia tekee kirjasta äänikirjan. Myös opinnäytetyön lähteenä käytettävistä kirjoista on mahdollista tehdä pyyntöjä. Niitä voidaan valmistaa rajoitettu määrä. On syytä kuitenkin varautua siihen, että ehdotetun kirjan valmistumiseen menee noin kolme kuukautta.

Korkeakoulujen kurssikirjat tehdään lähes poikkeuksetta Daisy-kirjoiksi, jotka sisältävät sekä äänen että tekstin. Koneääni lukee kirjan ja tekstiä voi samalla seurata näytöltä.

Celian asiakkaaksi voi hakeutua SeAMK Kirjaston kautta

SeAMK Kirjasto on tehnyt yhteistyötä Celian kanssa vuodesta 2015 alkaen. Tällä hetkellä SeAMKissa on 89 Celia-rekisteröityä opiskelijaa. Viime vuosina uusia käyttäjiä on rekisteröity 15–30 vuodessa. Määrä on ollut koko ajan kasvava.

Oppimisvaikeuksia kohdatessaan opiskelijan kannattaa ottaa ensin yhteyttä opinto-ohjaajaansa tai SeAMKin erityisopettajiin. SeAMKissa on mahdollisuus päästä lukiseulatestiin ja saada sen perusteella lukisuositus. Tämän jälkeen lukemisesteisellä opiskelijalla on mahdollisuus päästä Celian asiakkaaksi. Kirjaston Celia-yhteyshenkilö rekisteröi asiakkuuden ja opastaa Celian palveluihin ja mobiilisti käytettävän Pratsam Reader -sovelluksen käyttämiseen.

Myös SeAMKissa yleisin syy hakeutua Celia-asiakkaaksi on lukivaikeus. Merkille pantavaa on, että lukivaikeus on lähes jokaisen opiskelijan kohdalla todettu vasta nykyisten opintojen aikana. Moni on siis saanut vuosia vaivanneisiin oppimisongelmiinsa selityksen vasta aikuisiällä. On ollut palkitsevaa huomata, miten huojentuneita he ovat olleet syyn selvittyä. He ovat olleet myös kiitollisia päästyään erityisopettajan tekemään lukiseulatestiin ja saatuaan mahdollisuuden päästä käyttämään Celian äänikirjoja. Voidaankin todeta, että mahdollisuus on osoittautunut todella tarpeelliseksi.

Celia-asiakkuus jatkuu myös valmistumisen jälkeen. Suositus on, että valmistuttuaan opiskelija ottaa yhteyttä oman paikkakuntansa yleiseen kirjastoon ja pyytää, että Celia-asiakkuus siirretään kyseisen kirjaston hallittavaksi. Mikäli asiakas siirtyy toiseen korkeakouluun, ohjeistetaan häntä ottamaan yhteyttä korkeakoulun kirjastoon ja pyytämään asiakkuuden siirtoa.

Painettujen kurssikirjojen pidennetty laina-aika Celia-asiakkaille

Saavutettavuuden parantamiseksi SeAMK Kirjaston Celia-asiakkaat saavat halutessaan kurssikirjoille pidemmän laina-ajan. Uudet Celia-asiakkaat saavat oikeuden rekisteröinnin yhteydessä. Muutoksen johdosta painetun kurssikirjan laina-ajaksi tulee neljä viikkoa normaalin kahden viikon sijaan. Aiemmin rekisteröidyt Celia-asiakkaat voivat ottaa yhteyttä kirjastoon, mikäli haluavat oikeuden kurssikirjojen pidempään laina-aikaan.

Heli Rinne-Laturi
SeAMK Kirjaston Celia-yhteyshenkilö

Lähteet:

OHO!-hanke, Saavutettavuuskriteeristö : Väline korkeakoulujen saavutettavuuden arviointiin (i.a.)
http://www.esok.fi/hankkeet/oho-hanke/julkaisut/saavutettavuuskriteeristo

Parikka S, Holm N, Ikonen J, Koskela T, Kilpeläinen H & Lundqvist A. KOTT 2021 -tutkimuksen perustulokset 2021. www.terveytemme.fi/kott

Rinne, H., Korkeamäki, J., & Villa, T. (2021). Korkeakouluopiskelijoiden koetut oppimisvaikeudet ja niiden yhteys elämän eri osa-alueisiin. *Kuntoutus*, *44*(1), 24–36. https://doi.org/10.37451/kuntoutus.103339**Lisätietoja:**https://www.celia.fi/